

дослідника. Історію у позитивізмі розуміють як не належний людині, наперед заданий, тобто об'єктивний процес. Намагання поставити дослідження історичного процесу на строго наукові рейки призвело позитивістів до особливої актуалізації ідеї прогресу (поступу). Як відомо, для самого Конта формулою поступу є закон трьох стадій розумового розвитку людства – теологічної, метафізичної та позитивної. Власне, для самого Конта ця теорія поступу і є його новою філософією історії.

Таким чином, вчення про поступ на рівні історіософії й такі новації на рівні епістемології історичного пізнання, як увага до одиничного історичного факту, теоретичні узагальнення, які мають право на існування лише внаслідок обробки емпіричного пласту історичного пізнання, – це і становить те, що можна назвати позитивістською філософією історії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колінгвуд Р. Ст. Ідея історії / пер. англ. О. Мокровольського. Київ : Основи, 1996. 615 с.

ЕВОЛЮЦІЯ ОБОРОННОЇ ПОЛІТИКИ ЄС: ВІД ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ДО СПІЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Домашенко Максим

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
магістрант

Науковий керівник: Чумаченко Олена Анатоліївна

кандидат історичних наук, доцент
кафедри історії, правознавства
та методики навчання ГНПУ ім. О. Довженка,
директор ННІ філології та історії

У статті розглянуто еволюцію оборонної політики ЄС від періоду після холодної війни до сучасних часів. Він починається з огляду Петерберзької декларації 1992 року та розвитку Європейського Союзу як важливого актора у сфері безпеки та оборони. Європейська ініціативи з безпеки і оборони, а також угода «Берлін плюс» розширили співробітництво ЄС з НАТО. Зазначено, що Лісабонський договір відіграв ключову роль у створенні Європейської служби зовнішніх дій та продовженні Петерберзьких завдань.

Ключові слова: Європейський Союз, Спільна політика безпеки і оборони, НАТО, Лісабонський договір, Європейська служба зовнішніх дій, миротворчі операції.

Після закінчення холодної війни та конфліктів на Балканах стало зрозуміло, що Європа повинна взяти на себе відповідальність за запобігання конфліктам та врегулювання криз. 19 червня 1992 року Європейське співтовариство прийняло Петерберзьку декларацію [4], яка включала так звані Петерберзькі завдання. Ці завдання включали гуманітарну допомогу та операції з надання допомоги; миротворчі

операції; завдання збройних сил у врегулюванні кризових ситуацій, включаючи миротворчі операції.

Після набуття чинності Маастрихтського договору 1 листопада 1993 року було створено єдину інституційну структуру – Європейський Союз (ЄС), другою опорою якого стала Спільна зовнішня політика і політика безпеки (СЗПБ) [2]. Це заклало основу для подальшого розвитку оборонного співробітництва ЄС.

Водночас тривав процес створення автономної сили: на Берлінському саміті 1996 року НАТО домовилася про створення Європейської ініціативи з безпеки і оборони (ESDI). Ця система була задумана як європейський аналог НАТО, щоб дозволити європейським державам діяти у військовому плані там, де НАТО не бажає, і зменшити фінансове навантаження на Сполучені Штати.

У 1998 році Велика Британія підписала Декларацію в Сен-Мало, яка схвалила створення Європейської політики безпеки і оборони (ЄПБО), в тому числі європейських сил, здатних діяти залежно [3]. Це була відповідь на неспроможність ЄС втрутитися і зупинити конфлікт у Косові наприкінці 1990-х років.

Зі створенням Європейського Союзу (ЄС) оборонні місії ЄС і Західноєвропейського союзу (ЗЄС) почали зливатися: Амстердамський договір 1999 року передав місію Петерсберга до ЄС [4]. Була також створена посада Верховного представника ЄС із закордонних справ і політики безпеки.

У червні 1999 року Європейська Рада в Кельні вирішила передати роль ЗЄС до ЄС, фактично позбавивши Західноєвропейський Союз його повноважень і припинивши його діяльність. З метою просування СЗПБ і ЄПБО Кельнська рада також створила посаду Верховного представника з питань спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Хав'єр Солана вперше обійняв цю посаду [6].

16 грудня 2002 року Берлінська угода 1996 року була доповнена так званою Угодою «Берлін плюс», яка також дозволяє ЄС використовувати деякі засоби НАТО в миротворчих операціях [1].

Угода «Берлін плюс» складається з семи основних частин:

1. угода про безпеку між НАТО і ЄС, яка охоплює обмін секретною інформацією відповідно до правил взаємної безпеки

2. гарантований доступ до засобів планування НАТО для операцій з врегулювання криз під проводом ЄС

3. доступ до ресурсів і можливостей НАТО, в тому числі до сил зв'язку і командних центрів.

4. процедури надання, моніторингу, повернення та виведення ресурсів, сил засобів НАТО.

5. повноваження заступника Верховного головнокомандувача ОЗС НАТО в Європі і варіанти Європейського командування НАТО.

6. домовленості про включення до оборонного планування НАТО військових потреб і сил і засобів, які можуть знадобитися для проведення військових операцій під проводом ЄС.

7. консультативні домовленості між ЄС і НАТО.

Угода «Берлін плюс» значно розширила можливості ЄС з врегулювання кризових ситуацій.

Вона значно розширила можливості ЄС щодо проведення операцій з врегулювання криз і поглибила його стратегічне партнерство з НАТО у сфері безпеки і оборони [1].

Лісабонський договір, який набув чинності в грудні 2009 року, став наріжним каменем Спільної політики безпеки і оборони ЄС [5]. Посади Верховного представника з питань спільної зовнішньої політики і політики безпеки та Комісара з питань зовнішньої діяльності були об'єднані в Службу зовнішньої діяльності (СЗД) під керівництвом Верховного представника ЄС з питань зовнішньої політики і політики безпеки.

Лісабонський договір офіційно затвердив продовження Петербурзької місії, яка ставила такі завдання: спільна діяльність у сфері роззброєння; гуманітарна допомога та місії з надання допомоги; військові консультації та місії з надання допомоги; місії із запобігання конфліктам і миротворчі місії; місії бойових сил з врегулювання кризових ситуацій; постконфліктна стабілізація, яка передбачає «надання допомоги третім країнам у боротьбі з тероризмом на їх території» [5].

Стаття 42 (7) Лісабонського договору замінила статтю 5 переглянутої Брюссельської конвенції про взаємну оборону держав-членів ЄС, які є союзниками ЄС [5].

Після консультацій 31 березня 2010 року десять держав-членів ЗЄС вирішили припинити дію Брюссельського договору; ЗЄС офіційно припинив своє існування в червні 2011 року.

З набуттям чинності Лісабонського договору Спільна політика безпеки і оборони Європейського Союзу реалізується в тому вигляді, в якому вона існує сьогодні.

Отже, відбулося поступове зближення Європейського Союзу із Західноєвропейським Союзом та НАТО у сфері безпеки та оборони. Цей процес включав створення інституційної структури, підписання ключових угод, і ратифікацію Лісабонського договору. Як результат, Європейський Союз отримав більшу автономію у проведенні миротворчих операцій і спільній обороні, що зміцнило його позиції у сфері безпеки на міжнародній арені.

ЛІТЕРАТУРА

1. Berlin Plus agreement. Supreme Headquarters Allied Powers Europe. URL: https://web.archive.org/web/20070817094713/http://www.nato.int/shape/news/2003/shape_eu/se_030822a.htm (дата звернення: 02. 03. 2024).
2. Consolidated version of the Treaty on European Union. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A12012M%2FTXT> (дата звернення: 02. 03. 2024).
3. Franco–British St. Malo Declaration. CVCE. URL: https://www.cvce.eu/obj/franco_british_st_malo_declaration_4_december_1998-en-f3cd16fb-fc37-4d52-936f-c8e9bc80f24f.html (дата звернення: 02. 03. 2024).
4. Petersberg Declaration made by the WEU Council of Ministers. CVCE. URL: https://www.cvce.eu/en/obj/petersberg_declaration_made_by_the_weu_council_of_ministers_bo_nn_19_june_1992-en-16938094-bb79-41ff-951c-f6c7aae8a97a.html (дата звернення: 02. 03. 2024).
5. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:12007L/TXT> (дата звернення: 02. 03. 2024).
6. Чумаченко, О. (2016). Формування функції антикризового управління Європейського Союзу в безпековій сфері на рубежі ХХ–ХХІ століть. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eine_2016_48_21 (дата звернення: 02. 03. 2024).